

Svatá Pavlína, ochránkyně Olomouce

Miroslav Herold SJ

Jan Kryštof Handke, *Křest sv. Pavlíny* (1728), freska na stropě kaple sv. Pavlíny v olomouckém jezuitském kostele P. Marie Sněžné.

Olomoučané od středověku po Bohu a Panně Marii uctívali jako obzvláštní ochránce své obce svaté mučedníky Václava a Mořice, kterým byly zasvěceny dva nejdůležitější kostely ve městě. Vedle mnoha dalších světců si mimořádnou pozornost Olomouce v roce 1451 vydobyl františkánský kazatel Jan Kapistrán, v krizi nastávající třicetileté války mučedník Jan Sarkander a roku 1623 svatá Pavlína.

Ostatky této mučednice z raných křesťanských dob získali jezuité v Římě jako dar u příležitosti svatořečení dvou nejproslulejších členů svého řádu, jeho spoluzakladatelů Ignáce z Loyoly a Františka Xaverského (12. března 1622). Papež Řehoř XV. tehdy podělil Tovarýšstvo Ježíšovo celou řadou ostatků sv. mučedníků z římských katakomb, které byly z rozhodnutí hlavního řádového představeného (generála) Muzia Vitelleschiho rozeslány do mnoha jezuitských domů. Touto cestou 26. července 1623 do Olomouce doputovaly kosti a část lebky sv. Pavlíny spolu s lampičkou, která byla původně v katakombách umístěna u Pavlínina hrobu. Byla to doba, kdy relikvie svatých byly v katolicky smýšlející části světa ceněny jako drahocenný poklad a obdarování takovým pokladem bylo pokládáno za veliký projev cti, zvláště pokud šlo o tzv. „významné ostatky“, jak tomu bylo v případě mučednice Pavlíny.

Olomouc byla tehdy hlavním městem Moravy, sídlem jediného moravského biskupství, městem prožívajícím v raných pobělohorských letech politicko-náboženské změny spojené s rekatolizací, na které zde

Přední část průvodu s ostatky sv. Pavlíny prochází před olomouckou radnicí a světice v nebesích chrání město před smrtí (8. října 1623), osmý, poslední výjev ze svatopavlínského cyklu.

polodvojný (semiduplex) a osmý den (pátá neděle po Letnicích) jako dvojný (duplex). Znalcům barokních bohoslužebných pořádků je jasné, že jezuité v Olomouci slavnost sv. Pavlíny řadili k liturgickým špičkám církevního roku. Kromě toho si v liturgii každoročně připomínali původní sváteční den sv. Pavlíny (6. června) a den nalezení jejích ostatků v římských katakombách (29. ledna).

Rok 1678 byl mezníkem ještě v jedné věci. Jezuité začali sledovat počet ctitelů, kteří se během roku s důvěrou v pomoc sv. Pavlíny napili z její lampy, a zaznamenávat z toho plynoucí dobrodiní, pokud jim byla oznámena. V Pavlínin svátek pak veřejně oznamovali shromážděným věřícím, jaké dobro sv. mučednice svým ctitelům v uplynulém období prokázala. Nemáme sice pro každý rok k dispozici přesné údaje, ale z informací, které jsou v pramenech zaznamenány, vyplývá, že od března 1678 do roku 1771 se z lampy sv. Pavlíny napilo minimálně 194.324 osob, nejméně 10.602 ctitelů podalo zprávu o svém uzdravení a 99 z těchto případů bylo blíže popsáno.

Mezi nejdůležitější dobrodiní sv. Pavlíny prokázaná Olomouci v období po třicetileté válce patří uchránění města od moru v letech 1679–1680. Tehdy spojili Olomoučané důvěru ke sv. Pavlíně s úctou prokazovanou Matce Boží v právě dobudované poutní svatyni „olomoucké Divotvůrkyně“, Panny Marie Svatokopecké. Hledání nebeské ochrany se vztahovalo i na další olomoucké patrony, neboť jedna z bočních

Lebka sv. Pavlíny, nejslavnější relikvie světice vyzdobená korunou a paprčitou svatozáří, pořízenými z darů olomouckých obyvatel v době poslední morové rány (1715–1716) – relikvie bývá obvykle uchovávána v Breunerově relikviáři (1639–1640).

Spojíme-li Pavlíninu obrovskou popularitu v Olomouci s její oblibou na řadě dalších míst, nepřekvapí nás, že úcta mučednice přečkala zrušení Tovaryšstva Ježíšova (1773), ba že se dočkala svého korunování vyhlášením sv. Pavlíny za jednu z patronek olomoucké arcidiecéze. Stalo se tak několik let po povýšení Olomouce na moravskou církevní metropoli (1777), nejspíš v souvislosti s přenesením Pavlíniných ostatků z bývalého jezuitského kostela Panny Marie Sněžné do katedrály sv. Václava (28. června 1786). Papež Pius VI. tehdy povolil posunutí svátku sv. Pavlíny na pátou neděli po Duchu svatém. Následovala období, kdy se úcta k této světici vytrácela a znovu ožívala. Dosud je ale sv. Pavlína chápána jako součást místní identity Olomouce, jako patronka, která si zasluhuje každoroční připomenutí i při veřejných oslavách.

Olomoučtí jezuité byli v baroku přesvědčeni, že pečují o relikvie světice Pavlíny, o níž se zmiňuje Římské martyrologium ke dni 6. června. V tom případě by olomouckou patronkou byla mladičká dcera římského žalárníka Artemia a jeho ženy Kandidy. Při pronásledování křesťanů za císaře Diokleciána dostal Artemius za úkol hlídat uvězněné křesťany Petra a Marcelina. Ti modlitbami Pavlínu vysvobodili z posedlosti zlým duchem, což bylo natolik silným zážitkem, že celá žalárníková rodina upřímně uvěřila v Boha a přijala křest. Krátce nato byli Artemius s Kandidou i Pavlínou kvůli své víře umučeni, otec sťat, matka s dcerou vhozeny do jámy a zasypány kamením. Psal se rok 302 po Kristu.

Odpovědný redaktor

Pavel Ambros

Návrh obálky a sazbu písmem

Anselm Sans

zhotovil Tomáš Ježek

Vydalo nakladatelství Centra Aletti

Refugium Velehrad-Roma, s.r.o.

Křížkovského 4, 779 00 Olomouc

e-mail: refugium@refugium.cz

www.refugium.cz

jako svou 598. publikaci

Tisk a knižní zpracování

Printo, s.r.o., Ostrava

Vydání první

Olomouc 2023

ISBN 978-80-7412-451-8

cena 90 Kč (včetně DPH)